

Piyozdoshlar oilasi

Nabiyeva Dilnozaxon Ahadjon qizi

Ergasheva Shahlo Òlmasbek qizi

Andijon Davlat Pedagogika instituti Aniq va tabiiy fanlar fakulteti

Biologiya yoʻnalishi 1- bosqich 103 - guruh talabalari

Annotasiya: Ushbu maqolada Piyozdoshlar oilasi haqida umumiy tushunchalar yoritilgan. Piyozdoshlar oilasiga 30 ta turkum va 650 ta tur birlashtiriladi. Ular koʻp yillik, ildiz poyali va piyozboshli, maxsus xid taratuvchi oʻt oʻsimlik.

Kalit soʻzlar: tur, turkum, toʻpgul, piyozdoshlar oilasi, piyoz, meva.

Bu oila 30 ta turkum va 650 ta turni birlashtiradi. Ular Avstraliyadan tashqari hamma mintaqalarda tarqalgan, koʻp yillik, ildiz poyali va piyozboshli, maxsus xid tarqatuvchi oʻt oʻsimliklardir. Barglari oddiy, ketma-ket joylashgan, etli, naysimon. Toʻpgullari oddiy soyabonsimon. Gulqoʻrgʻoni oddiy, gultojbargsimon, gultojbarglar soni 6 ta, asos qismi qoʻshilgan, changchilari 6 ta, uruqchisi 1 ta, 3 ta mevabargchaning qoʻshilishidan hosil boʻlgan. Tugunchasi ustki. Mevasi koʻsakcha. Oʻzbekiston faqatgina oʻt vakillari keng tarqalgan boʻlib, ular oʻtloq, dasht, togʻ va choʻl yaylovlarda keng maydonlarni egallaydi. Boʻlar ichida ildiz poyali, koʻp yillik, tunganakli va piyozli vakillari mavjuddir. Bir pallali oʻsimliklar oʻziga xos belgilarga ega (bitta urugʻ pallaga ega boʻlishi, asosan ildizning yaxshi tarqiy etmay qoʻshimcha ildizning ustunlik qilishi poya, barg va gul toʻzilishini oʻziga xosligi va boshqalar).

Bu oilaning muhim turkimlaridan biri-piyozdir. Piyozning Oʻrta Osiyo sharoitida quyidagi turlari uchraydi: 1. Osh piyoz (*Allium cepa*). Koʻp yillik oʻt. Madaniy oʻsimlik. 2. Sarimsoq piyoz (*A. Sativum*). Koʻp yillik oʻt. Sabzavot oʻsimlik. 3. Pskom piyozi (*A. pskemense*), Anzor piyozi (*A. Suvorovii*), chimyon piyozi (*A. tshimganicum*); kabilar yovvoyi holda oʻsuvchi oʻsimliklar boʻlib, ular koʻproq togʻ yonbagʻirlarida oʻsadi. Osh piyoz - *Allium sera* L Gullari mayda, oq rangda, may-iyun oylarida gullaydi, mevasi iyulda yetiladi. Vatani Oʻrta Osiyo.

Kimyoviy tarkibi. Osh piyozboshi tarkibida efir moyi, qandlar, C va B vitamini, karotin, flavonoidlar va boshqa moddalar; bor. Sarimsoqpiyoz piyozboshi tarkibida efir moyi, fitosterinlar, fitonsidlar, C vitamini va boshqa moddalar bor.

Ishlatilishi. Piyozning dori preparati - spirtli aralashmasi - allilzep bakteriyalami, mikroblami va boshqa tuban organizmlami oidirish taʼsiriga ega. Kolitda, ateroskleroz va gipertoniya kasalligini davolashda, sarimsoq piyoz piyozboshisining surtmasi ateroskleroz, gipertoniya, kolit va oʻpka, suyak kasalliklarida, trixonionada, kolpit hamda yiringli yaralami davolashda qoʻllaniladi.

Osh Piyoz va uning no‘shidan tashqari, Piyozning batun, porey, shnitt, shalot va juda ko‘p boshqa turlari ham ozik-ovkatga ishlatiladi. Batun Piyoz, (*A. fi stulosum*) piyoz bosh tugmaydigan ko‘p yillik o‘simlik. Bir joyda 3—4 yil usadi (Salatniy 35 navi). Barglari 25—30 sm bo‘lganda— may oxirida yig‘ishtiriladi. Hosildorligi 300 s/ga. Porey Piyoz. (*A. porrum*)— piyozbosh tugmaydigan ko‘p yillik o‘simlik. Uzun nishtarsimon bargli, soxta poyali ko‘p yillik o‘simlik. Hosildorligi 250 s/ga. Shnitt (Sibir) Piyoz (*A. scho-enoprasum*) — vatani Janubiy Osiyo bo‘lgan ko‘p yillik o‘simlik. Kam miqdorda yetishtiriladi. Kuchli shoxlanadi — 3 yoshlisi 50 tagacha barg chiqaradi. Bargida 70–105 mg% S vita-mini bor. Sovuqqa o‘ta chidamli, hosildorligi 150—200s/ga. Shalot Piyoz (*A. ascalonicum*) — vatani Janubiy Osiyo bo‘lgan kup yillik usimlik. Piyoz. boshchalari mayda. Asosan, Kavkazda ochik va yopiq (himoyalangan) tuprokqa bahorda ekiladi. piyozning vegetativ ko‘payadigan sarimsoq Piyoz (*A. sativum*) turi qimmatli sabzavot ekini (qarang Sarimsoq). Piyoz.ning ayrim yovvoyi turlari bargi yoki piyozboshi iste‘mol qilinadi, piskom Piyoz (*A. pskemens*) kabi bo‘yi 1 m ga boradigan ayrim turlari manza-rali bog‘dorchiliqsa ekiladi. Yovvoyi piyoz yoki yovvoyi sarimsoq - an'anaviy tibbiyotda uzoq vaqt ishlatilgan o'simlik. O'simliklar o'simlik, ko'p yillik, piyoz oilasiga tegishli. Sovuqqa chidamli, 50 darajaga qadar past haroratlargachidamli. Zavodning erning vegetativ davrkuzdan bahorgacha davom etadi.

Yovvoyi piyoz yoki yovvoyi sarimsoq - bu nom shu o'simlikning ikkita turini birlashtiradi. Yovvoyi piyozning har ikkala turining tarkibi va xususiyatlari bir xil. Bir-birining orasidagi farq gullash vaqtida va hajmida bo'ladi. Vegetatsiya erta bahorda boshlanadi va erta tugaydi..

Ikki bahor oyi davomida, piyoz piyozi to'liq bargini pishib qadar barglaridan to'liq hayot aylanish jarayonidan o'tadi. Iyun oyining oxirida, o'simlikning ildizlari bilan barglari so'lib qoladi va o'ladi. Faqat erdagi lampochkaning yangi yashil kelishi bilan uyg'otadigan va yangi o'simlik paydo bo'lishiga imkon beradigan hayotiy saqlanib qoladi Piyoz pishirog'i bahorda paydo bo'lgan va yuqori talabga ega bo'lgan eng eski ko'katlardir. O'rmonda bu piyozni yo'q qilish bu turning populyatsiyasining keskin pasayishiga olib keldi. Hozirgi vaqtda kamon yig'im-terimi qonun bilan taqiqlangan., Qizil kitobga kiritilgan. Piyoz maydan iyulgacha gullaydigan, va qutiga yopilgan urug'lar - iyulda - avgustda pishib etiladi.

Piyozning muhim xususiyati : Dunyoda eng ko‘p ishlatiladigan sabzavot. U yana sog‘liq uchun foydali mahsulotdir.

100 g piyoz – 40 kkal

Piyoz tarkibida seluloza, protein, magniy, fosfor, temir, natriy, kalsiy, kaliy moddalari, A, B1, B2, B3, C, PP vitaminlar mavjud.

Bakteriyani yengadi

Piyozning bakteriyaga hamda infeksiyalarga qarshi xususiyatlari o'ta yuqoridir. Piyoz suvi tarkibida fitontsid – tabiiy bakteriyaga qarshi moddalar bor. Shuni takidlash joizki Xolesterol miqdorini kamaytiradi, yurakni mustahkamlaydi va saraton xastaligini oldini oladi

Xolesterol miqdorini kamaytiradi, yurakni mustahkamlaydi va saraton xastaligini oldini oladi

Piyoz xolesterolga qarshi kurashda yordam beradi chunki uni miqdorini sezilarli darajada tushuradi. Unda yana qonning mayinlashiga ta'siri mavjud, shu orqali u qon bosimini tushuradi, qonni qo'yiqlashini oldini olib yurakni himoyalaydi. Piyozli mahsulotlar kunlik iste'moli saraton xastaligiga chalinishni kamayishi bo'yicha bir qancha ilmiy ishlar olib borilmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Botanika (o'smliklar morfalogiyasi va anatomiyasi) M. I. Ikromov, X.N. Normurodov, A. S. Yuldashev.
2. Botanika (o'smliklar anatomiyasi va morfalogiyasi) A.S. Dariyev, T.A.Madumarov, E.Y. Ro'zmatov.

Foydalanilgan veb sayt :

1. w.w.w.uz.m.vikepediya.uz
2. w.w.w.Optolov.uz.
3. w.w.w.fayllar.org